

Gospodar in gospodinja

LETO 1939

11. JANUARJA

ŠTEV, 2

Naši pomagači v sili

Še vedno se sadjarji dovolj ne zavedajo, kako važne pomagače imamo pri zatiranju zajedavcev sadnega drevja iz živalskega rodu. Pomagači, ki nič ne stanejo, ki jih ni treba prositi, da bi prišli na delo. Sami pridejo v naše sadovnjake vsak dan ob prvi zori in ostanejo pri delu skoraj nepretrgoma do mraka. So to pomagači, ki imajo mnogo bolj bistré oči nego človek in ki pridejo iz lahka povsod tjakaj, kamor človek ne more.

Vem, da ste že uganili, da imam v mislih naše drobne ptice pevke, zlasti ljubke siničice in še razne druge njim bolj ali manj sorodne pevčice. Vse te ptice ostanejo pri nas skozi vse leto — tudi čez zimo. Vse se hranijo skoraj izključno z žuželkami (hrošči, metulji, muhami, ličinkami in jajčeci žuželk). Kakor so te živalce sicer drobne in majhne, vendar potrebujejo izredno mnogo hrane že same zase; kaj pa šele, ko odreja svojo mnogoštevilno družino! Na podlagi raznih opazovanj in znanstvenih raziskavanj so dognali, da porabi en sam siničji par s svojimi potomci na leto — čujte in strmite do 150 kg živih žuželk, kar pomeni povprečno do 150.000 gosenčič ali 120 milijonov jajčec žuželk. Morebiti so te številke pretirane. Če pa vzamemo, da so le na pol ali celo za četrtino resnične, pomenijo še vseeno naravnost ogromno množino škodljive golazni, ki jo unižijo ptice.

Toda tako dobro se godi pticam samo v toplejših letnih časih. Ko pa pritise zima in mrzla snežna odeja ter zmrazil pokrije vse naravne vires zimske prehrane, tedaj so pa naši pomagači v veliki stiski in celo v nevarnosti, da od lakote poginejo. Le sebi v prid ravnamo, ako jim v tej sili priiskočimo na pomoč na ta način, da jim priredimo primerna krmilišča in jim pravočasno pokladamo prikladno hrano.

Krmilišče naj bo prirejeno v kakem zavetnem kraju, če le kako mogoče, pod streho, da je varno pred dežjem, pred snegom in mokroto sploh. Nobena stvar pticam bolj ne škoduje kakor mokra hrana, ki pa tudi

zmrzne in je potem sploh nedostopna. Mnogo ptic ugonobi pomanjkanje hrane ob novo zapadlem snegu, ki nagloma odreže vse vires vsakdanje prehrane. S slabo prirejenimi krmilišči zvabimo ptice v bližino hiš in v sadovnjake. Ob lepem vremenu se privadijo na ta lagodni način življenja in nekako pozabijo na naravne vires, ki jih morebiti niti ni v bližini. Ko se potem nenadoma, povečini čez noč, vreme spremeni in je njihova vsakdanja miza zamedena, je kaj lahko, da žalostno poginejo, ker si ne znajo pomagati. Na vsak način je torej posebne važnosti, da je krmilišče v takem kraju in krmilnica tako narejena, da se hrana nikdar ne zmoči in da je sneg ne more zamesti, čeprav je še tako viharo.

Važno za pravilno uredbo krmilišča je tudi to, da je varno pred mačkami in drugimi sovražniki ptičjega rodu. Krmilišče naj bo tako izbrano, da ima prost razgled na vse strani, da se pticam ni treba bati napada iz kake bližnje zasede.

Tudi glede hrane, ki jo pokladamo pticam pozimi, je treba nekaj vedeti, da s krmljenjem ne delamo škode med drobnim ptičjim rodom. Splošno lahko trdimo, da ememo pokladati pticam brez škode vse, karkoli je užitno, toda le tedaj, če je hrana zavarovana pred mokroto. Največkrat pokladajo pticam kruh, ker je vedno najbolj pri rokah in ga najlaže utrpijo. Toda za krmljenje moramo uporabljati vedno le popolnoma suh (posušen) kruh, zdrobljen ali zmlet v drobtinice. Tudi drobno zmlete ali zrezane suhe skorje so izvrstne. Poudarjamo pa še enkrat, da je vsak kruh pticam le toliko časa zdrava hrana, dokler je suh. Moker kruh povzroča v ptičjih želodčkih kipeenje in zaradi tega večkrat tudi pogin.

Zelo prikladna, zdrava in čez vse priljubljena zimska hrana za vse naše ptice pevke so vse snovi, ki imajo v sebi tolstčo. Pred vsem so to razna oljnata semena, kakor konopljenjo, makovo, sončnično, laneno seme. Jako rade imajo zlasti sinice in brglezi tudi bučno seme. Žal, da vprav to seme, čeprav je močno oljnato, zanje ni zdrava

vo in je bolje, da ga ne pokladamo. Vse naše koristne ptice tudi zelo ljubijo vsakršno čisto maščobo, kakor n. pr. loj, neso-ljeno slanino in kakršnokoli meso, najrajši seveda surovo.

Jako ugodno ptičjo hrano za zimo si pripravimo takole: V ponvi raztalimo 130 dkg loja. Ko je tekoč, stresemo vanj in dobro zmešamo z njim zmes iz tehle sestavin: 15 dkg suhega, zmletega kruha, 10 kg konopljenega semena, 10 dkg makovega semena, 10 dkg prosa, po 5 dkg suhih bezgovih jagod, sončničnega semena in če mogoče nekoliko mravljinčjih jajec. Kajpak, da je to najidealnejša mešanica, ki pa nikakor ne zgubi svoje vrednosti, ako ta ali ona sestavina manjka, ali če razmerje ni ravno tako, kakor je bilo navedeno. Tako pripravljeno mešanico nalijemo n. pr. v majhne cvetlične lončke, ki jih razobesimo, ko se vsebina strdi, po drevju par metrov od tal. Taka hrana in na ta način polagana je čez vse primerna, ker je zdrava, se ne more

pokvariti in ker je tudi vsako raznašanje in potrata nemogoča. Tudi dež in mokrota sploh taki hrani nič ne škodujeta, ker je zavarovana z mastjo.

Kakor že omenjeno, so ptice najhuje prizadete, ko se vreme nanaglo, kar čez noč, spremeni in suh droben sneg zamede vse kopnine in so celo drevesna debela zasnježena. Take dni je treba posebno izdatno krmiti. Ko se vreme zopet ustanovi in sneg zjuži, jim takoj odleže, zlasti če se vreme ogreje in se začne sneg tajati. Krmljenje v takem primeru lahko nekoliko skrajšamo, nikakor pa ne bi smeli s krmljenjem popolnoma prenehati, da se ptice ne preselijo drugam. Paziti je vso zimo, da krmlilnica ni nikdar prazna in da je vselej, kadar je potreba velika, obilo založena.

Tako zimsko krmljenje naših koristnih ptic bo gotovo zelo uspešno, ker nam bodo ptice vse leto neprestano povražale stroške in delo, ki smo ga imeli z zimskim krmljenjem. H

Kmetija v januarju

Pred božičnimi prazniki se je prejšnje toplo vreme sprévrlo in zapadel je sneg, ki je s svojo belo odejo pokril travnike, vrtove. Zaradi mrzlega vremena je sneg, pomešan z dežjem, sproti zmrzoval in se je na ozimnih posevkih naredila debela ledena skorja, ki je zaprla zraku dostop do rastlinstva. Ker grozi nevarnost, da se ozimina pod ledeno skorjo zaduši, je potrebno, da na njivah z ozimnimi posevki sneg pregazimo z živino, ali pa ga potresemo s sajam ali pepelom, da se bo hitreje topil.

Drugega dela sedaj na polju ni. Če je kmet poslušal naše nasvete v jesenskih mesecih in svoje njive preoral, mu bo čez zimo zemlja dobro prezebla in sprnela ter se napila vlage, da bo lahko spomladi spočita znova dobro rodila. Čez zimo je čas, da kmetovalec pregleda svoje orodje, vozove in stroje ter jih popravi, uredi in namaže. O teh stvareh smo govorili že zadnjič, vendar jih spet ponavljamo. Prepozno bo popravljati pokvarjeno orodje in stroje takrat, ko jih bo treba rabiti; tudi bo prepozno majati z glavo spomladi, če bo rja napravila nepregledno škodo na železu.

Mesec januar je najprimernejši za napravljanje drv in za takšne vožnje, ki jih v tem času najlaže opravimo. To so vožnje

drv iz gozda in odvažanje gnoja, če se gnojiljšča napolnijo. Sedaj delovna živina nima drugega posebnega dela. V januarju je tudi lepa prilika, da si posestniki popravijo pota in jih utrdijo s kamenjem in gramozom. Po travnikih in pašnikih je morda mnogo nepotrebnega grmovja, ki ovira travo in ji jemlje prostor. To grmovje iztrebimo, da nam v bodoče ne bo delalo škode.

Po zamrznjenih travnikih lahko razvažamo gnojnice in kompost, pa tudi popolnoma razkrojen hlevski gnoj. Po snegu moremo trositi tudi pepel, apno ali kostno moko brez vsake nevarnosti, da bi se iz teh gnojil razgubile gnojilne snovi. Če je zemlja zmrzla in pokrita s snegom, je najlaže voziti po njej s sanmi ali z vozom, ne da bi kaj poškodovali travno rušo. Zato bomo vse to lahko opravili na travnikih, ki so v ravnih legah. Na visečih travnikih pa je treba previdnosti, da bi tajajoči sneg gnojil ne odplaval in odnesel.

Če bo tekom meseca mraz odjenjal in sneg skopnel ter se zemlja otajala, bomo mogli izvršiti na travnikih tudi druga dela, kakor čiščenje jarkov, izpeljevanje drenaž, ruvanje in odstranjevanje kamenja in podobno.

Tudi na sadnem vrtu sedaj ne bo posebnega dela. Paziti je treba, da so sadna dre-

vesa, zlasti mlada, dovolj dobro zavarošana proti zajcu, ki nam v hudi zimi lahko napravi v sadovnjaku nepregledno škodo. Slabe in pomanjkljive drevesne košare takoj popravimo, da ne bo prepozno. Mislimo na dobavo dobrih cepičev, zlasti od koščičarjev. Ne pozabimo v zimi in snegu velikih prijateljev — ptic pevk, ki lačne prezebajo. Poekrbimo za njihovo hrano, saj nam bodo poleti z uničevanjem škodljivcev (žuželk, gosenic itd.) našo skrb bogato povrnila.

Tudi razno sadjarsko orodje si moramo pripraviti, popravljati košare, zaboje in druge potrebščine, za katere poleti in jeseni ne bomo imeli časa, da bi se z njim ukvarjali. Drevesne žagice je treba spiliti, da se ob ugodnem vremenu takoj lahko lotimo snazjenja sadnega drevja. Sedaj imamo čas, da si nakuhamo tudi cepilne smole in drevesne maže. Mrzlotekočo cepilno smolo napravimo takole: v 1 kg raztopljene fine kolonije primešamo 80 gramov čebelnega voska. Ko se oboje popolnoma raztopi, posodo odstavimo z ognja in pustimo, da se nekoliko ohladi. Nato dodamo tej zmesi med neprestanim mešanjem 2 žlici lanenega olja in končno še 190 gramov špirta. Preden se tako pripravljena cepilna smola čisto ohladi, jo vlijemo v pločevinaste posode, ki jih dobro zapremo in do uporabe shranimo.

V začetku leta

Ob začetku novega leta smo polni raznih načrtov in dobrih sklepov. Obračunavamo za nazaj in delamo proračun za naprej. Vsak po svoje išče potov, kako bi bolje izhajal z denarjem, s katerim krije svoje vsakdanje potrebe. Morda dobri gospodinji pravilna uporaba denarja in izhajanje s skromnimi sredstvi ne dela nobenih težav več. Potem je pa njena naloga, da tega nauči tudi svoje otroke. Vsak otrok, najsi bo deček ali deklica, mora imeti priliko, da se navadi z denarjem prav ravhati in ga prav rabiti. To velja za vsako vasotico, ki jo dobi v roke, če si jo je zaslužil ali če mu jo je kdo podaril. Naiveš pa pridobi otrok, če mu namenimo reden dohodek, n. pr. vsak mesec, z namenom seveda, da si iz tega denarja sam nabavi koristno oziroma potrebne malenkosti. Pri tem mu vzbudimo pravi čut, da je vedno treba najprej vse plačati, za kar je denar tukaj (n. pr. šolske

Drevesno mažo za mazanje ran si pa napravimo na sledeči način: v raztopino 1 kg kolonije (in sicer navadne) denemo 2 kg katrana. Zmes odstavimo od ognja in ji po malem dolivamo 2 žlici lanenega olja in okrog 80 gramov špirta. Tudi to mažo shranimo v dobro zaprtih pločevinastih posodah.

V sadni shrambi se po nepotrebnem ne dotikajmo shranjenega sadja, da se na plodovih ne napravijo rjave pege, ki povzročijo predčasno gnitje. Skrbimo za pravilno zračenje, da bo v shrambi okrog 4 do 5 stopinj Celzija toplote, ki je najprimernejša za večino sadnih sort.

Lotimo se načrtov za sadjarjenje v bodočem letu. Ugotovimo, kako si bomo sadni vrt uredili, koliko drevja pomladili ali precepili in s katerimi sortami. Izračunajmo, koliko in katerega škropiva bo treba kupiti. Vzemimo v roke strokovne liste in knjige, da si izpopolnimo svoje znanje, saj kmetovalec nikoli preveč ne zna, dostikrat pa premalo. Poleti za strokovno branje ni časa, sedaj ga je pa dovolj. Če bodo kje v bližini kakšni kmetijski tečaji, naj jih nikar noben kmet ne zamudi. Marsikaj koristnega bo zvedel na njih. Zaveda naj se, da je slovenskemu kmetu pri njegovih številnih gospodarskih panogah treba temeljitega znanja in velike spretnosti, da si iz zemlje iztolče toliko, da more s svojo družino primerno shajati.

potrebščine, voznino v šolo in slično) in šele za ostanek kupiti kaj za zabavo ali posladek. Seveda skušajmo doseči, da se nepotrebnih reči otrok sploh ne navadi kupovati. Ostanek denarja naj raje shrani v hranilnik. Veliko smo že dosegli, ako smo naučili otroke, da si svoje dohodke prav razdeli za ves čas, dokler bo moral izhajati. Tu je že potreben majhen proračun, četudi zelo preprost. Drugače se rado zgodi (kakor pri nekaterih odraslih), da se zde v prvi polovici meseca sami sebi založeni z denarjem, drugo polovico meseca pa kar poraženi, ker je bilo denarne zaloge tako hitro konec. Koliko lažja je otrokom poznejša življenjska pot, če se znajo ravnati po svojih razmerah in jim vedno zadostuje, kar pač imajo ali zaslužijo. Če otrok takoj v začetku ne more izhajati, ga počasi naučimo, kako potreben je proračun, po katerem se moramo vedno strogo ravnati.

Zelo važno je za deklice, da se navadijo upravljati izpočetka manjše, pozneje pa tudi večje vsote denarja stem, da jim prepuštimo, da si same nabavljajo obleko in vse malenkosti, ki spadajo zraven. S časom se nauče presojudati potrebe, material in izdelavo, poslanoje samozavestne in štedljive. Ne premoti jih vabljava stvarca v izložbenem oknu, ki je morda lepa samo tam, saj se zavedajo, da je prej na vrsti še mnogo drugih potrebnih reči. Seveda jim prepustimo večje vsote šele pozneje, ko so že delj časa znale pametno in gospodarsko porazdeliti in porabiti manj denarja.

Enako vadimo otroka, ako si denar sam zasluži. Nikoli naj ga ne zapravlja, ampak ehrañi ali porabi za nujne reči. Otrok, ki mora izhajati z določeno vsoto denarja za te ali one potrebščine, je uvidevnejši v svojih zahtevah in željah, pa tudi bolj hvaležen. Dobro ve, koliko velja vsaka malenkost in kako je treba paziti, da človek s tem kar ima. Nikoli ne dovolimo, da ga slabo gospodarstvo zavede do tega, da si začne izposojati, četudi samo pri domačih. Prav posebno pa moramo evariti pred izposojevanjem pri drugih ljudeh. Človek, ki ne

izhaja s svojimi sredstvi in nadleguje kogar more s posojilom, postane v življenju lahko zelo nesrečen in povsod jako nepriljubljen.

Določena vsota za obleko, ki naj jo večja deklica upravlja sama, razbremeni tudi starše. Nič več jih ne nadleguje za to in ono, ampak sama skrbi, da si nakupi počasi, kar resnično potrebuje. Deklica se kmalu zaveda, da je potrebno perilo in obleka, pa na več let tudi zimski plašč in čevlji. Ne bo kupovala tja v en dan in si želela raznih nepotrebnih reči, za nečimernost in okras, ker sicer ne bi izhajala in imela denarja niti za potrebne reči; naučila se bo premagati, kjer ji bo v prid za vse življenje.

Te dni, ko urejemo račune minulega leta in delamo načrte za naprej, je pravi čas, da se odločimo, kaj bi v tem oziru napravili za našo mladino. Vsak po svojih razmerah naj ji da možnost in priliko, da se nauči koristnega ravnanja z denarjem in dobrega gospodarstva.

Pri tem se je treba zavedati, da denar ni vse — vendar nekaj potrebnega, kar človek obrne včasih v prid, drugič v zlo. H. Š.

Oskrbovanja parkljev

Znano je, da govedi, ki trajno živi v hlevih, naraščajo parklji in postajajo tako dolgi, se križajo in rastejo drug čez drugega, da naposled žival ne more niti hoditi. Če so noge stalno na miru, se parklji ne morejo obrabiti; živina z dolgimi parklji pri hoji stopa na peto, zaradi česar se ta stlači. Tako opazimo na mnogih naših kmetijah goved s predolgimi parklji raznih oblik: večina jih je zavitih navzgor, nekateri so prekrizani kot škarje, tretji štrlijo stran in elično; vse vrste teh so živini nevarne in škodljive njenemu zdravju. Če mora taka žival iz hleva, stopa negotovo, večkrat klecne in celo pade, večkrat pa nastopi vnetje kit in členkov. Dobimo tudi take, ki se v hlevu boje vstati ter leže uživajo hrano. Naravno, da tako stanje slabo vpliva na počutje živali in na njegov tek ter s tem na njegov razvoj in koristnost. Neizadostno uživanje krme in slaba prebava zmanjša mlečnost in težo živali.

Tudi iz rejskega stališča so predolgi parklji škodljivi. Pri bikih opažamo, da se pri ekoku nerodno obnašajo in mnogokrat krave poderejo. Bikorejec potem trdi, da bik ni več za rabb ter ga prehitro prodaja

mesarju, ko bi še lahko plemenil, samo da mu parklje uravna. Tudi krave s predolgimi parklji se večkrat težko ubrejšijo, ker pri skoku nerodno stojijo. Zato moramo zlasti pri plemenski živini skrbeti, da so parklji v redu.

Zelo neprijetno postane zanemarjenje parkljev pri slinavki in parkljevki, kajti ugotovljeno je bilo, da taka živina mnogo hujše trpi pri tej bolezni, kot pa ona, ki ima noge v redu. Domnevajo namreč, da ostane kužna snov v rogovini delj časa učinkovita, zaradi česar dolgo traja, preden žival ozdravi. Tudi iz tega razloga je potrebno pravilno gojiti parklje, da se ta bolezen omeji oziroma skrajša njeno trajanje.

Marekateri živinorejec se izgovarja, češ rezanje parkljev je sitno in zamudno delo. Toda ta izgovor nikakor ne drži. Vsak gospodar si lahko vzame dvakrat v letu, spomladi in jeseni toliko časa, da bo svoji govedi parklje uravnal. Če sam tega ne zmore, ker nima zato primernega orodja, pokliče kovača, ki bo brez posebnega truda obrezal parklje vsej živini. Kovač ima za to delo posebne klešče in kovaško dleto, zato je s tem kaj hitro pri kraju.

Posebna goštev parkljev odpade pri pašni živini, ki je čez poletje na paši, kjer si jih sama pravilno obrusi. Tudi vozna živina tega ne rabi. Živina, ki gre le spomladi in jeseni na pašo, dobi tudi kratke parklje. Enako tudi živina, ki jo vsak dan ženemo na napajališča izven hleva, ne dobi dolgih parkljev. Sploh je za živino zelo koristno, če gre pogosto ali redno vsak dan na zrak, bodisi na pašo ali na napajanje, ker se tedaj nekoliko razhodi, naskače,

navžije svežega zraka in obrusi parklje. Pri tem se hlev prezrači. Tudi v najhujši zimi ni nevarnosti, da bi se prehladila, če gre ven in se napije ledeno mrzle vode. Prej se prehladi v hlevu, če ji damo tam mrzlo vodo, kot pa če je navajena vsak dan na zrak.

Zal, da to ni mogoče v vseh naših hlevih, kjer nimajo napajališča zunaj in ne prilike za pašo. Tam pa morajo gospodarji skrbeti, da so parklji goveje živine v redu.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Naši mali

Lizika

Pisatelj Jaroslav Hašek pripoveduje neke, kako je mali Milček svojega strica Jaroslava v ječo spravil.

Pa zakaj?

Prav zaradi tega »zakaj?«

Bilo je tako. Stric Jaroslav je šel s svojim malim nečakom Milčkom na sprehod in kakor je že pri otrokih navada, je začel tudi mali Milček vse križem spraševati. Strici pa se v takih primerih po navadi ne obnašajo kakor izučeni očetje in matere, pa če so še tako prijazni. Kratko in malo, stric Jaroslav si ni vedel več pomagati, pa je kupil dva vozna listka in se z malim Milčkom odpeljal z vlakom nekam v pušto. Tam je speljal fanta še »dobršno pot dalje in ga čisto samega pustil sredi prazne pokrajine. Pred žalostnim otrokovim »zakaj« je bežal kot bi ga vsi zli duhovi preganjali: vjeli so ga in obdolžili, da je otroka ukradel. Zato je pač moral sedeti.

Starši pa seveda ne smejo biti, kakršen je bil stric Jaroslav. Biti morajo kakor ona mati, ki je potrpežljivo vzdržala tudi še zvečer, ko ji je njena mala Lizika po dolgem, mučnem dnevu zastavila še zadnje učeno vprašanje: »Povej, mamica, kako daleč lahko ovca pljune?«

Lizika je začela spraševati tako nekako okoli svojega drugega leta. Sprva so se njena vprašanja glasila: »Kaj je to?« pozneje pa so dobila obliko: »Zakaj?« Kaj vse je hotela vedeti? »Mama, zakaj gre dež? — Mama, zakaj ne morem zaspati? — Zakaj zato, da bom jutri zopet lahko tekala? Ti vendar lahko vedno tečeš. Zakaj moraš pa ti spati? — Mama, zakaj so pa ceste včasih tako blatne? In zakaj je včasih na njih

sam prah? — Mama, ali so na luni tudi železnice? Zaaakaj na luni ni železnic?«

In še: »Mama, kako star lahko postane človek? — Kdaj človek ne more še bolj star postati? — Zakaj je svet? — Ali lahko tudi nebo sezidamo? — Povej, mama, kako govore tatovi. Ali ne govore tatinsko? — Zakaj imamo oči? In roke? In ušesa? Ali imajo hrošči tudi ušesa?«

»Mama, zakaj pa avto sam pelje? Kdo ga poganja? Ali je notri kakšen konj?« — »Ne.« odgovori mati, »ni konj, bencin je.« — »Pa kakšen je bencin? Ali ima tudi noge? In komat tudi? Zakaj pa voznik na avtu nima biča, da bi bencin poganjal?« — »Ker ni treba. Bencin je taka voda, ki avto poganja.« — »Pa kako ga poganja? Povej, mama!«

Mama tega ne ve in Liziki to tudi vsa obupana prizna. Toda Lizika s tem ni zadovoljna. »Mama, pa mi vsaj napol povej.«

To je rešitev za mamco. Če bi bil stric Jaroslav poskušal dajati Milčku vsaj polovične odgovore, bi se bil morda ječe rešil. Tako pa še ni poznal te velike umetnosti v razgovorih z otroki in zato je moral v ječo.

Zakaj? Kako? Povej! To so zares besedice, ki spravljajo marsikatero starše v obup. Komaj se otrok navadi govoriti, že spraševanja ni konca ne kraja. Od jutra do večera ne utihne ta enolična pesem in nebeško potrpežljiva in vseučena morata biti oče in mati, če hočeta takega malega radevedneža zadovoljiti. Nekateri si v povodnji teh vprašanj pomagajo s tem, da otroka kratkomalo odpodijo, češ daj mi mir. Tak otrok nekaj časa še sprašuje, potem pa odneha in starši imajo zares mir pred malim sitnežem. Toda za otroka to ni dobro. Otrok res preneha spraševati, toda preneha tudi opazovati in ni mu več na tem, da bi re-

ševal uganke sveta, ki ga obdaja. Če je duševno zelo bister, bo morda skušal sam v sebi reševati ta vprašanja, čeprav napačno in si bo ustvaril svoj, neresničen svet. Če pa je duševno zaspan, ga ta vprašanja kmalu ne bodo več zanimala, otopel bo, in njegov duševni razvoj bo zaostal. Učitelji v šoli vedo veliko povedati o takih zaostalih otrokih, za katere se v prvih letih duševnega razvoja nihče ni brigal in jim nihče ni razvijal prirojenih duševnih zmožnosti.

Drugi starši pa, ki jim je Bog dal čednost potrpežljivosti v najvišji meri, odgovarjajo otroku postrežljivo prav na vsa vprašanja, ki jih mali mučitelj nanje stavi. Tudi sredi pogovora z drugimi ljudmi prekinejo ta razgovor, da zadovolje malega radovedneža. Taki otroci postanejo bistri, za vse se zanimajo, todačasoma postanejo tudi duševno leni. Sami ne znajo več razmišljati. Čemu tudi? Saj jim na vse dá odgovor potrpežljiva mati ali potrpežljivi oče. V šoli so preglasni, veliko govoré, toda kadar pride do tega, da bi morali samostojno misliti, navadno odpovedo.

Kako naj se torej starši obnašajo spričo otrokovih vprašanj, da bo prav. Če ne odgovarjajo, ni prav, če odgovarjajo, zopet ni dobro.

Odgovor ni težak. Kakor povsod, velja tudi tu staro pravilo: V sredi, v zlati skledi. Otroka ne smeš kar odpoditi, če pride z vprašanji k tebi. Posebno prve čase morash vzeti potrpežljivost v roke in otroku odgovarjati, kolikor le moreš, da mu ne vzameš poguma pri njegovem odkrivanju skrivnosti sveta. Toda pozneje se že lahko malo oddahneš in mu ne odgovoriš na vsa vprašanja, posebno tam ne, kjer otrok na ta vprašanja sam lahko najde odgovor, če le malo razmišlja. Prav in dobro je, da otrok eprašuje, toda že zgodaj naj se tudi navadi na ta vprašanja po možnosti sam odgovarjati. Tako se bo navadil opazovati, pa tudi razmišljati. In to oboje je potrebno za njegov duševni razvoj. Ha.

KUHINJA

Pljučni štrklji za na juho. Najprej napravim vlečeno testo iz pol litra moke, enega jajca, osminko litra mlačne osoljene vode, 1 žlice olja ali koščka surovega masla ali toliko masti. Dobro pogneteno testo pokrijem s skledo in pustim pol ure počivati. Počito testo razvaljam in razvlečem ter namažem s sledečim nadevom: četrt kg kuhanih telečjih pljuč prav drobno sesekljam.

V kozici razbelim žlico surovega masla ali masti. V masti sem zarumenila sesekljana čebulo in zelen peteršilj. V zarumenje stresem sesekljana pljuča, dodam pest drobtin, šeep popra in šeep muškatoevega cveta in nekaj časa pražim. Potem postavim na stran, da se shladi. V oblačenje primešam 2 jajci. Ta nadev namažem na tričetrto vlečenega testa. Zadnjo četrtino pa namažem z rastepe-nim jajcem. Testo rahlo zvijem tako, da pride ovitek. Zvitke narežem na za dlan široke kose, jih ob krajih dobro stisnem in zakuh-am v vreli juhi.

Svinjska zarebnerica v omaki. Zarebnerico operem, potolčem, nasolim, potresems stolčeno kumno, s poprom in s strtim česnom. Zarebnerico na obeh straneh lepo rumeno zapečem. Pečeno zarebnerico vzamem iz masti, ki sem jo takole napravila: V masti, ki se je pekla bržola, zarumenim pol žlice moke, prilijem par žlice juhe in okisam z nekaj kapljicami limoninega soka. Bržolodam s krompirjem ali praženim rižem na mizo.

Naderana jabolka. Kislim jabolkom izdolbem sredino in odprtino napolnim s sledečim nadevom: dve žlici sesekljanih orehov ali lešnikov, 2 žlici skladkorja, pest rozin, lupinice ene limone in 2 rumenjaka dobro zmešam. Nadevana jabolka prikladam eno poleg drugega v dobro namazano kozico. Kozico z jabolki denem za 40—45 minut v pečico.

Ohrovt s krompirjem. Glavico ohrovt razrežem bolj na debelo, ga poparim s krompom, osvežim z mrzlo vodo in denem v vrelo vodo, da vre 10 minut. Potem ga odcedim in denem na razbeljeno mast ali na surovo maslo, da se praži in meha. Napol zmečanemu pridenem par debelih olupljenih opranih in na kocke zrezanih krompirjev, prav malo zalijem in pustim toliko časa pražiti, da se krompir zmeha. Proti koncu praženja primešam jedi redko in blede prežganje. Ohrovt dam k mesu kot prikuho.

Praženo kislo zelje. Kozico obložim z na kocke narezano suho slanino in z odrezki čebule. Na mast in čebulo denem zelje in pražim toliko časa, da zelje zarumeni. Med praženjem zelje večkrat preobrnem, da enakomerno zarumeni. Zelje potresems žlico moke, ga osolim, dobro zmešam in nato zalijem z juho. Če se tako pripravljenemu zelju prilije nekaj žlice rdečega vina, se mu okus znatno zboljša. Vedeti je treba, da se zelje z vilicami veliko lažje dobro razmeša, kot pa z žlico.

GOSPODARSKE VESTI

CENE

Ljubljana. Pšenica 1 kg 2.10 din, ječmen 1.90, rž 2, oves 2.10, koruza 1.85, fižol 3.60, krompir 1, lucerna 0.80—1, seno za 100 kg 95 din, slama 60 din. Svinjska mast 20 do 22 din, čisti med 20—21 din za 1 kg. Navadno vino 10—12 din, kvalitetno vino 16—18 din v nadrobni prodaji za 1 l.

Kranj. Pšenica 1 kg 2 din, ječmen 1.85, rž 1.85, oves 1.80, koruza 1.50, fižol 2.50—3, krompir 0.90—1, lucerna (seme) 19 din za 1 kg, seno 100 kg 80—90 din, slama 50 din. Slanina 21—26 din, svinjska mast 19 din, čisti med 22—24 za 1 kg. Volna neoprana 24—26 din, oprana 34—36 din za kg.

Črnomelj. Pšenica 1 kg 1.70—1.80, ječmen 1.50, rž 1.60—1.70, oves 1.50, koruza 1.50, krompir 0.80—1, seno 100 kg 70 din, slama 35—50 din. Vino navadno na debelo pri vinogradnikih 3.75—4 din, finejše, izbrano 4—4.50 din za 1 l.

ŽIVINA

Ljubljana. Na zadnjem sejmu v začetku januarja je imela živina sledeče cene: voli I. vrste 6 din, II. 5—5.50, III. 4.50; telice I. 6, II. 5—5.50, III. 4.50; krave I. 5.75, II. 4.25—4.50, III. 2.75—3; teleta I. 8, II. 7; prašiči špeharji (domači) 10 din, pršutarji 9 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 17, telečje 12, svinjske 13 din za 1 kg.

Kranj. Na redni ponedeljski sejem dne 2. januarja so prignali 40 volov (prodali 32), 19 krav (18), 1 tele (1), 1 bika (1) in 125 prašičev. Kupčija je bila živahna, cene so pri živini stalne, pri žitu, moki in krmi pa rastejo. Živino so plačevali takole: voli I. vrste 6, II. 5.50, III. 5; telice I. 6, II. 5.50, III. 5; krave I. 5.50, II. 5, III. 4.50; teleta I. 8, II. 6.50; prašiči špeharji 10.50, pršutarji 8.50—9.50 din za 1 kg žive teže. Mladi pujski 7—8 tednov stari 135—185 din komad.

Črnomelj. Cene goveje živine in prašičev so se v zadnjem času gibale tako: voli I. vrste 5.50, II. 4.50—5, III. 3.50—3.75; telice I. 4.50—5.50, II. 4—4.50; krave I. 4.50 do 5, III. 2.75—3; teleta I. 6, II. 5—5.50; prašiči špeharji 8—8.50, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 10—11, telečje 12—13 din za 1 kg.

Maribor. Poročajo, da se gibljejo cene goveje živine sledeče: voli I. vrste 5, II. 4.50, III. 3.25; telice I. 6, II. 5, III. 4; krave I.

4.50, II. 3, III. 2.50; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 8, pršutarji 7 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 10, telečje 11, svinjske 6 din za 1 kg.

Ptuj. Na prašičjem sejmu dne 28. dec. 1938 so prodajali pršutarje 7.50—8 din, debele svinje 8.25—8.50, plemenske svinje 7 do 7.25 din za 1 kg žive teže.

Laško. Dne 3. januarja so bile cene goveje živine in prašičev naslednje: voli I. vrste 5.50, II. 4.75, III. 4; telice I. 5.25, II. 4.25, III. 4; krave I. 4.50, II. 3.50, III. 3; teleta I. 6, II. 5; prašiči špeharji 10 din, pršutarji 8.50 din za 1 kg žive teže. Surove kože goveje 7, telečje 8, svinjske 4 din za 1 kg.

Zagorje ob Savi. Na sejmu dne 31. dec. 1938 so bile cene sledeče: voli I. vrste 4.50, II. 3.50; telice-plemenske 6.50—7, klavne 4—4.50; krave klavne 3—3.50 din za 1 kg žive teže.

LJUBLJANSKI TRG

Cene mesa. Govedina 8—14 din, goveji jezik 14—16, vampi 8, pljuča 6, jetra 10 do 12, ledvice 12—14, možgani 18—20, loj 6 din za 1 kg. Teletina 12—16 din, jetra 18—20, pljuča 10—12, možgani 10—24, ledvice 14—16 din za 1 kg. Svinjina 14 do 18 din, pljuča 8, jetra 12—14, ledvice 18—20, glava 6, parklji 5, domača slanina 17, hrvaška slanina 18, salo 18—19, šunka 22—24, prekajeno meso 16—20, prekajena glava 7, parklji 8, jezik 18—20 din za 1 kg. Drobniča: koštrunovo meso 8—10 din, jagnjetina 12—14, kozličevina 16—18 din za 1 kg.

SEJMI

do 22. januarja:

16. jan.: živ. in kram. Marenberg (?), živila in prašiči Trbovlje. — 17. jan.: živ. in kram. Novo mesto, svinj. Dol. Lendava, živ. in kram. Cerklje, gov. svinj. in kram. Kostanjevica, živ. in kram. Unec, Videm pri Dobropolju, svinj. Ormož, gov. in kr. Kapele pri Brežicah, Petrovče in Slov. Bistrica. — 18. jan.: živ. Ljubljana, gov. in kram. Ptuj, svinj. v Celju, Ptuj in Trbovljah. — 19. jan.: živ. Smihel-Stopiče, svinj. Turnišče. — 20. jan.: živ. in kram. Kočevje, svinj. in drobn. Maribor, Sv. Lenart v Sl. gor, živ. in kram. Beltinci. — 21. jan.: za kožuhovino v Ljubljani, živ. in kram. Gradac in Višnja Gora, svinj. Brežice, živ. in kram. Teharje in Videm na Štajerskem.

PRAVNI NASVETI

Užitarjevo posojilo. K. D. — Leta 1931 je užitar posodil posestniku večji znesek. Užitar je umrl in je terjatev zapustil hčeri, ki je poročena s posestnikom. Prevzemnica zahteva plačilo celega zneska in dolžniku ne priznava zaščite. Vprašate, ali ima prav. Upnica namreč trdi, da terjatev izvira iz dediščine in da zato ni zaščiten. — Upnica zamenjava pojem dolga s pojmom terjatve. Po uredbi o likvidaciji kmetijskih dolgov se res ne smatrajo za kmetijske dolge obveznosti, ki izvirajo iz dedovanja. V vašem primeru pa obveznost ne izvira iz dedovanja, ampak iz posojilne pogodbe med užitarjem in dolžnikom. Če je bil dolžnik zaščiten nasproti užitarju, njegova zaščita ostane v veljavi tudi nasproti užitarjevemu nasledniku. Vprašanje je le, ali je bil dolžnik nasproti užitarju zaščiten. Po uredbi namreč ne uživajo zaščite dolžniki kmetje, če so v boljšem gmotnem položaju od svojih upnikov.

Odškodnina za ukradene stvari. P. J. — Pred leti je bilo vaši materi posestnici ukradenih več gospodarskih predmetov. Ta tavana je prišla na dan in sta bila zaradi talvine obsojena dva obtoženca, ki jima je sodišče tudi naložilo plačilo odškodnine vsakemu po 1000 din. Do danes nista obsojenca poravnala odškodnine. Eden od njiju je sedaj posestnik, drugi pa nima nič. Vprašate, ali prevzemnik materinega posestva lahko iztirja ves znesek od onega obsojenca, ki je posestnik, ker od drugega ne more ničesar dobiti. — To je odvisno od sodbe. Ako sta bila oba obsojena na plačilo odškodnine nerazdelno (solidarno), tedaj lahko iztirjate ves znesek od tistega, ki ima kakšno imovino. Pojdite k sodišču in prosite naj vam na podlagi kazenskega spisa na to vprašanje odgovore. Če ne bo obsojenec plačal zlepa, lahko predlagate proti njemu sodno izvršbo. Če pa je iz kazenskega spisa razvidno, da je obsojen vsak obsojenec za sebe plačilo zneska po 1000 din, lahko od nega, ki je posestnik, iztirjate samo znesek, katerega plačilo mu je s sodbo naloženo.

Jamščina pri dražbi. T. J. R. Na dražbi pri sodišču ste kupili posestvo za 47.000 din. Takoj ste morali založiti jamščino preko 5000 din, nato ste plačali 30.000 din, ostane pa plačujete v mesečnih obrokih. Vprašate, zakaj vam računajo, obresti od cele kupnine in zakaj ne upoštevajo, kavičje, ki je že nad pol leta plačana pri sodišču. — Glede plačila kupnine na dražbah prodanih nepremičnin so merodajni le dražbeni pogoji, ki jih mora sodišče v vsakem primeru posebej na predlog zahtevajočega upnika odobriti. Te dražbene pogoje mora izdajatelj ob domiku tudi podpisati in se s tem zaveže, da jih bo točno izpolnil. Iz dražbenih pogojev bo tudi v vašem primeru

razvidno, s kakšnimi obrestmi se mora kupnina obrestovati in kdaj zapadejo posamezni obroki v plačilo. Jamščina, ki jo mora vsak izdajatelj ob početku dražbe položiti pri sodišču, se pa sme uporabiti le za dopolnitev poslednjega obroka kupnine, če je izpolnil kupec vse ostale obveznosti iz dražbenih pogojev. Na sodišču založena jamščina ne leži na sodišču v gotovini, ampak jo je moralo sodišče naložiti pri državni Hipotekarni banki, ki jo tudi obrestuje in se pri obračunu poslednjega obroka vračuna jamščina z vsemi do tedaj nateklimi obrestmi.

Priposestvanje. A. R. T. Služnostno pravico vozne poti preko sosedovega vrta boste priposestvovali, če boste skozi 30 let to pot uporabljali, ne da bi za to sosedu morali prositi, niti mu zato dati kako odškodnino. Če je isto pot uporabljali že vaš posestni prednik, potem se vračuna tudi ta priposestovalna doba za vašo.

Gozdne poti. K. F. L. Vprašate, katere poti se smatrajo kot gozdne poti, ki se ne dajo priposestvovati, ali so to v mapi nezarisane poti in kdo jih mora vzdrževati. — Kot gozdno pot se smatra vsako pot, ki pelje čez gozdne parcele, neglede na to, če je v mapi zarisana ali ne. Upravičenci do teh poti, bodisi v mapi vrisanih ali nevriscanih, so le tisti, ki so si pridobili služnostno pravico bodisi s pogodbo, s razsodbo ali z oporoko. Priposestvanje gozdnih poti bodisi v mapi vrisanih ali tudi nevriscanih pa je zaradi še vedno veljavnega cesarskega patenta iz leta 1854. od takrat dalje izključeno. — Gozdno pot morajo vzdrževati vsi upravičenci.

Preozko dvorišče. J. G. P. Na dvorišču ne morete voza obrniti, zato vozite že 16 let s praznim vozom čez sosedov svet na svoje dvorišče, da morete z gnojem naložen voz odpeljati po svojem. Sosed vam je sedaj postal sovražen in vam prepoveduje vožnje po svojem vrtu, čeprav je tam pot in mu ne delate nobene škode. — Svetujemo vam, da zanesljivo poizveste, kako je vaš posestni prednik vozil gnoj: če je vozil tako kot sedaj vi, ne da bi sosedu za to prosil, ampak brez prošnje, v izvrševanju svoje pravice, in če sta oba skupaj vozila tako preko 30 let, potem je ta pravica že priposestvana in vam je sosed ne more prepovedati. Če pa je vaš prednik poprej ritenski porinil prazen voz na dvorišče, boste isto morali storiti tudi vi, če se s sosedom zlepa ne dogovorite.

Tožba na ubožni list. J. G. S. Če vas toži posestnik, ki ima posestvo vredno 60.000 din, na ubožni list, imate pravico, da predlagate pri sodišču, da mu pravico revnih odvzamejo. Sodišče bo moralo to storiti, če se bo po izvršenih poizvedbah prepričalo, da mu morebitni pravdni stroški ne bodo onemogočili njegovega neobhodno potrebnega preživljanja.